

Tge munta «plurilinguitad»?

Ina tendenza europeica

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **L'Academia svizra da ciencias umanas e socialas (ASSU/SAGW, Berna, sagw@sagw.ch) ha publitgà in «Dossier Mehrsprachigkeit/Plurilinguisme» en il numer 1/2017 da ses bulletin. Martin Vetterli, rector da la Scuola auta politecnica da Losanna, sa regorda en sia contribuziun: «Jau sun creschì si en Svizra [a Cortaillod/NE] cun pliras linguas (...).** Quai è stà mia prima experientscha interculturala e per uschè dir mia prima experientscha linguistica internaziunala. Suenter studi e doctorat (...) sun jau emigrà en ils USA. Là hai perfecziunà mes englais... ed hai fatg tras cun in tschert malesser la lungurella d'ina monocultura linguistica (...). Mes amis americans empruvavan cun fadia da sa patrunar d'auters linguatgs; lezza plurilinguitad aveva jau gia survegnì en la tgina. Cun guardar l'Europa d'oz che prova da vegnir linguistica-main pli giaglia ma pari che nus hajan gia fatg in pass vinavant (...). Jau sun persvadì che la Svizra duess resguardar sco in trumf quest punct da partenza pluriling excepziunal. Igl è cler che mintga uman na po betg sa patrunar da

plirs linguatgs (...). Ma ins po viver circumdà da plirs (...) e la plurilinguitad pìna idealmain la proxima generaziun a far frunt al mund spiertal multifar internaziunal» (pp. 65–66).

In bain cultural impurtant

La Tessinaisa Nicoletta Mariolini è dapi 2013 delegada da la confederaziun per la plurilinguitad. Ella punctuescha: «La politica da plurilinguitad sa basa sin la lescha da linguas; lezza cumpiglia quatter axas:

1. Las autoritads federalas dovran las linguas uffizialas.
2. Ellas promovon l'enclieg ed il barat tranter las cuminzanzas linguisticas.
3. Ellas sustegnan finanzialmain ils [quatter] chantuns pluriling.
4. Ellas sustegnan mesiras dals chantuns Grischun e Tessin a favur dal rumantsch e dal talian

(...). Ils effects socials e culturali da la politica da plurilinguitad èn uschè impurtants ch'il messadi cultural 2016–2020 cumpiglia las quatter axas surmenziunadas (...). Igl è cler ch'ins pretenda er in engaschi dals chantuns e da la Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publi-

ca» (p. 35 e 43). La romanista Manuela Cimeli (Universitad da Berna) ha scrit l'emprim artitgel dal «Bulletin 1/2017» da l'ASSU/SAGW. L'autura ha intitulà sia contribuziun «Bedrohte Mehrsprachigkeit», ma ins sto leger bain sias trais paginas per chattar la menziun d'ina smanatscha. Pir ses davos paragraf exprima malsegurezza: «Tant pli sorprendent èsi ch'ins debatta per part cun vehemenza davart l'introduziun d'ina instructiun tempriva da lingua en la scola primara (...). La Svizra sto sa dumandar sch'ella giavischia da vegnir percepida vivanant sco pajais pluriling» (p. 37). Il problem sociolinguistic concret da la diglossia (aleman e tudestg standard) vegn plinavant menziunà en la contribuziun da la germanista Annelies Häcki Buhofer (Universitad da Basilea): «La diglossia cumplitgescha il studi dal tudestg sco lingua estra en Svizra, cunzunt ordai fer las regiuns germanofonas, (...) cur ch'ils Svizzers alemans discurren dialect senza resguard u lura pli gugent englais» (p. 53).

Entschaiver pli baud cun l'instructiun

Cimeli descriva manidlamain ils avantatgs da la plurilinguitad: «Ella enritge-

scha la cultura, l'economia ed il svilup personal (...). Las enconuschientschas linguisticas e la furmaziun vegnan adina a restar ina resursa custavla. La Svizra cun ses quatter linguatgs naziunals duess dar paisa a l'instructiun linguistica e s'engaschar cunzunt per als intermediar. En scolas svizras instruesch'ins almain dus linguatgs naziunals ed englais; quai stuess atgnamain esser evident. Questa finamira para plitost modesta sch'ins patratga ch'ils biers pajais europeics porchan gia instructiun en dus linguatgs esters (...). L'Uniun europeica (UE) è la pli gronda communitad plurilingua dal mund (...). Ella promova la plurilinguitad (...). Enconuscher linguas estras vala sco ina cumpetenza fundamentala che burgaisas e burgais da l'Europa duessan acquistiar per augmentar lur vistas da scolaziun e da lavur (...). Gia 2003 ha la Cumissiun europeica formulà la finamira suandanta per promover il studi e la varietad da las linguas: 'Studi da la lingua materna e d'auters dus linguatgs' (...). La Svizra suonda la tendenza europeica d'entschaiver pli baud ad instruir linguas estras (...). Tenor la lescha federala da linguas sto ina da lezzas esser ina lingua naziunala (...). La Conferenza

svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica ha perfin manegià ch'i saja plitost tard d'introducir in'emprima lingua estra pir en il terz onn da scola (...). La definiziun da la plurilinguitad individuala mida: Ella va da la bilinguitad perfetga a l'abilitad da discurre cun conumans en almain dus linguatgs (...). Lezza na dependa ni da la vegliadetgna, ni da la furmaziun, ni da l'educaziun» (pp. 35–37). Il «Dossier plurilinguitad» da l'ASSU/SAGW tracta oravant tut la situaziun da las linguas naziunals en Svizra. Il romanist Stephan Schmid (Universitad da Turitg) menziuna dentant er il cas da linguatgs da la migraziun sco l'albanais ed il spagnol (p.54), ma na resguarda betg lur instructiun sco lingua da derivanza («Herkunftssprache und Kultur», HSK). Igl è cler ch'ins duess trair a niz bier dapli la bilinguitad dals uffants pertutgads. Ina gronda part deriva da pajais commembers de l'UE sco la Grezia, il Portugal e la Spagna. Quai fiss in tema da discussiun per las actualas commemoraziuns dals contracts da Roma 1957: L'UE na resguarda betg mo las economias dals 27 stadis commembers, mabain era lur populaziuns e lur linguas.